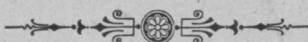

Leto VII.

Številka 7.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

D^r. Danilo Majaron.

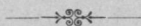

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1891.

VSEBINA.

1. Najnovejša kazensko-pravna novella	193
2. <i>Dr. F.</i> : O rabi jezikov v naših uradih seosebno pri sodiščih. (Konec.)	198
3. <i>S. R.</i> : Pravno življenje v slovenski občini pred 300 leti . .	202
4. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo:	
<i>a</i>) „Actio negatoria.“ Povod jej mora dati namerno de- janje toženčeve	206
<i>b</i>) O dopustnosti, nalagati glavno prisego nedoletniku .	209
<i>c</i>) Je li pohišje v letnih bivališčih smatrati za „fundus instructus?“	214
<i>d</i>) Na pozivno tožbo se lahko določi pri sodišči na de- želi obravnavni narok in tega odloka potem pri na- roku ni moči več izpodbijati. Stroški preložitve tega naroka zadenejo toženca	215
<i>e</i>) Pozvana tožba mora biti le „actio confessoria“, a nikdar „actio negatoria“	217
Kazensko pravo:	
Zanimivejše rzsodbe v obrano zakona (§§ 33 in 292 kaz. pr. r.) XIV.	218
5. Notarski shod	220
6. Književna poročila	223
7. Razne vesti	224

Najnovejša kazensko-pravna novella.

Pravosodni minister je dne 1. julija t. l. poslanski zbornici našega državnega zbora predložil načrt zakona, kateri naj premeni nekatera določila našega kazensko-pravdnega reda ter postavi nekaj novega kazenskega zakona.

Po čl. I. tega načrta prenareja in dopolnjuje se najprvo § 39. kaz. pr. r. Pojasnila k tej prenaredbi pravijo, da se ni obnesla dosedanja določba kazensko-pravdnega reda, po kateri je razun odvetnikov v imenik zagovornikov vsprejemati na njih prošnjo tudi pravnike, preizkušene za sodništvo, za odvetništvo ali beležništvo in tako tudi vse doktorje pravoznanstva, kateri so udje učiteljstva fakultete pravoslovne ali državoslovne, ako ni nikake tistih okolnostij, katere dotičniku po zakonu zapirajo sodništvo, odvetništvo ali beležništvo, — obnesla pa se ni zategadelj, ker zakoni ne zahtevájo **istih** pogojev za vse navedene posamezne poklice. Želeti je torej, da se ta določba prenaredi in sicer tako, da višje dež. sodišče odloči, kdo je sposoben biti vsprejet v imenik zagovornikov izmed tistih, kateri so v §. 39 kaz. pr. r. imenovani, razun če odvetništvo res opravljajo, ker tedaj jih je obligatorno vpisati v imenik zagovornikov. Ostale naj bi bilo po načrtu le tedaj vsprejeti, ako se vsprejemu „ne protivijo resni pomisleki“. Isti pogoj je tudi, da se upisanec obdrži v imeniku. Zaradi te prenaredbe naj pa odslej najvišje sodišče in ne več pravosodni minister rešuje pritožbe, če se komu zabrani ali odpove vsprejem med zagovornike.

Načrt nadalje določa, da smejo pri kasacijskih obravnavah zagovarjati le odvetniki ter udje pravoslovne in državoslovne fakultete. Pojasnila opravičujejo to s tem, da prevažne reči prihajajo pred kasacijsko sodišče.

Člen II. novelle ustanovlja glede na odst. 2. §-a 41. kaz. pr. r. exoffo-zagovornika tudi za tedaj, kedar je ustavljeno po-

rotno sodstvo na podlogi zakona iz leta 1873. ali so sicer zakonito postavljena izjemna sodišča.

Naslednji člen III. obsega nekaj znamenitih prenaredb dosedanjih določil o javnosti postopanja. Dotični paragrafi pišejo:

§ 229. Javnost je smeti glavni obravnavi odvzeti iz uzrokov javnega reda ali nrvnosti. Sodni dvor ukrene to uradoma, ali na predlog obtožitelja ali obtoženca. Proti osebam, katere 18. leta še niso izpolnile, se lahko vrši glavna obravnava nejavno. Odvzeti je javnost, ako obtožitelj in obtoženec zahtevata, pri glavnih obravnava obtožeb zaradi izsilovanja, ako se kaznivo dejanje tiče zasebnega ali rodbinskega življenja, in pa pri privatnih obtožbah. Sodišče pa to tudi lahko sklene iz važnih uzrokov brez dotičnega predloga. Sodni dvor odvzame javnost po dotičnem tajnem razgovoru in posvetu s pismenim, razloge imejočim razsodilom, proti kateremu ni pravnega leka.

§ 230. Ko se je javno naznanilo, da je javnost odvzeta, morajo odstopiti vsi poslušalci. Tiste, kateri so po kaznivem dejanji v svojih pravicah oškodovani, moči je samo zaradi nrvnosti izključiti. Drugim osebam lahko predsednik glavne obravnave dovoli, da smejo pristopiti. Justični uradniki, katerim je imeti nadzor nad pravosodjem, smejo biti vsikdar navzočni. Ako je javnost odvzeta zaradi javnega reda, tedaj sme sodišče izreči, da morajo navzočne osebe, katere je v zapisniku zabeležiti, molčati o okolnostih, katere zvedó po obravnavi, po obtožnici ali po drugih uradnih spisih pravde. Ta sklep je zapisati v zapisniku seje in proti njemu ni pravnega leka.

§ 231. Da bodi na podlogi § 229. seja tajna, smeti je po oklicu stvari zahtevati vsak hip glavne obravnave. Javnost je moči odvzeti nekemu delu postopanja ali pa celi obravnavi. A sodbo je vsikdar javno razglasiti; gledé razlogov razsodbe pa lahko sodišče sklene, da se javno celo nič ali po nekem delu ne razglasé.

§ 456 Glavna obravnava pred okrajnim sodiščem (§ 9.) je pod ničnostjo javna, toda z utesnitvami, ki so povedane v §§. 228—231.

Izkušnja uči, pravijo pojasnila k tem prenaredbam, da pri razžaljenji časti razžaljenec čestokrat ne obtoži, ker se javno

obravnavava in ker se tako razpravljajo in širijo reči, ki so tako tesno zvezane z zasebnim in rodbinskim življenjem, da se to življenje kali, ako jih svet zvé; razžaljenec, če se hoče izogniti tem hudim posledicam, prisiljen je, da se ne zateče k kazenskemu sodišču. To pa nekatere ljudi vzpodbuja, da grešijo zoper čast svojega bližnjega in zategadelj pri privatnih obtožbah zaradi prestopkov javnosti ni samo tedaj odtegniti, kedar to predlagata obe stranki (§ 456. kaz. pr. r.). Gotovo je, da razžaljivec ne pritrди, ker uprav to hoče, da se po javnosti ustvari za razžaljenca neznosni položaj, ker hoče tako preprečiti kazensko postopanje. A tudi tedaj, če nobena stranka ne zahteva tajnosti, utegne biti prav, da se javnost odtegne zaradi tretjih oseb, katerih privatne razmere hočeta stranki njim na kvar spraviti v javnost. Gotovo je tudi, da ga ni razloga, zakaj bi se javnost ne odtegnila pri privatnih deliktih, za katere je pristojno zborna sodišče; saj je tu publiciteta posebno velika. Predloženi načrt torej dopušča, da sodišče pri privatnih deliktih tudi takrat odtegne javnost, kedar le jedna stranka to zahteva, in tudi takrat, ako takega predloga ni, in nadalje dopušča, da se javnost odtegne ne glede na to, gre li za prestopok ali za pregrešek. — Ta za tajnost pri privatnih deliktih veljavni razlog se pa zlasti tedaj močno pokaže, če se jame preganjati zaradi izsilovanja, pri katerem se preti s priobčenjem rečij iz privatnega in rodbinskega življenja. Tudi tu se napadanec ne more ubraniti izsilovalcu in zakon sam ga sili, odkupiti se pri izsilovalci, ako naj se po kazenskem sodnem postopanju razglasijo tiste reči, katere bi rad imel, da so prikrite. Tudi v tem pogledu — mislijo pojasnila — ustanovlja načrt zdravo določbo. — Po načrtu je smeti javnost odtegniti tudi tedaj, ako obtoženec še ni izpolnil 18. leta, to pa je ustanovljeno le v prid obtožencu, kateri je lahko za vse svoje življenje izgubljen, ako tako mlad mora v glavni obravnavi stopiti na javni oder, sicer pa tudi izkušnja uči, da mlade izprijence uprav javnost obravnave vsodbuja v hudodelstva.

Pojasnila tudi naglašajo, da je tem novotam poglobitni smoter to, da obravnavava, kateri je odvzeta javnost, tudi v resnici ostane tajna. Sedanji § 230. kaz. pr. r., dopušča toliko navzočnikov, da izpodkopuje tajnost. Zategadelj je v načrtu no-

vega zakona določeno, da smejo biti pri tajni obravnavi poleg tistega, ki je po kaznivem dejanji oškodovan, in poleg označenih justičnih uradnikov, navzočni samo tisti, katerim pristop dovoli predsednik obravnave.

Načrt najnovejše novelle sega pa še dalje. Nahaja se v njem določba, da predsednik obravnave lahko osebe, katere so navzočne pri tajni obravnavi, zaveže v molčanje gledé tega, kar obravnava poda. To je po mnenji pojasnil gotovo potrebno, da se preprečijo poznejšnja poročila o teh tajnih rečeh, ker le s tem se tudi doseže smoter tajnih obravnav; javne koristi, zlasti vojaške reči, zahtevajo čestokrat, da se trdo in stanovitno molči o tem, kar se je bilo pri glavni obravnavi moralo povedati, da se je položaj popolnem razjasnil in pretehtal.

Zategadelj se po členu IV. zadolži prestopka, kdor tajno obravnavo ali uradne spise pravde objavi ali kdor neupravičen kaj izdá vzlic nalogu, da mora molčati. Kazen temu prestopku je zapor od jednega tedna do dveh mesecev ali denarna kazen od 50 do 500 gld.

Člen V. obsega pre naredbe §§ 405., 406., 482. kaz. pr. r., da se izvrševanje kazni bolj prilaga posameznemu slučaju.

Po načrtu bode pravosodni minister, kedar gre za kazen na svobodi čez leto dnij, določil lahko v posameznem slučaju drugo kaznilnico, nego li jo odkazujejo sedaj veljavni propisi. Pravosodni minister lahko tudi ukrene, da je takšno kazen izvršiti pri sodečem sodišči.

Drugačne kazni na svobodi, kazni torej zaradi hudodelstev do leta dnij, zaradi pregreškov in prestopkov je po kaz. pravdnem redu izvršiti pri sodečem sodišči; izjemoma smé višje dež. sodišče določiti drugo sodišče svojega okrožja, pravosodni minister drugo sodišče izven višjesodnega okrožja, da izvrši kazen. Po načrtu pa pravosodni minister še lahko ukrene, da je prestatu kazen, ki se je spoznala zaradi hudodelstva do leta dnij, v kaznilnici, in pa da je tako kazen prestatu pri okrajnem sodišči.

Gledé prestopkov je po kaz. pravdnem redu tudi sodni dvor I. stopnje upravičen, da za izvršitev kazni določi kako drugo sodišče svojega uradnega okrožja na mestu sodečega okrajnega sodišča. Po načrtu pa ima pravosodni minister

oblast ukreniti, da je kazen sploh prestatl v zaporu, kateri je od države določen, da vsprejema ujetnike; tu sem sodijo zlasti vojaško-sodni, konzularno-sodni zapori. Zlasti na te strani se je pokazalo, da je potreba kraje za zvrševanje kazni razširiti preko določil kaz. pravdnega reda.

Po čl. VI. daje se sodnemu dvoru druge stopnje oblast, da sme, ako se mu pri pretresu spisov pokažejo tehtni pomisleki zoper resničnost dejanskih rečij, vzetih za podlogo sodbi, s katero je kdo bil zaradi hudodelstva ali pregreška obsojen, — vso stvar naznaniti kasacijskemu dvoru, da ravna po §-u 362. kaz. pr. reda. — Ker stranke ne smejo predlagati, naj bi kasacijsko sodišče pravdne spise pretreslo in sklenilo obnovo postopanja, zategadelj kasacijsko sodišče tudi le postopa v slučajih, katere zakon izrecno navaja. Dobremu pravosodju na ljubo treba te slučaje pomnožiti. Tako torej naj je po načrtu tudi višje dež. sodišče, kateremu dohajajo kazenski akti iz raznih prilik in tudi po §-u 15. kaz. pr. r. upravičeno, da sumno stvar predloži kasacijskemu dvoru.

Po čl. VII. dobode § 478. kaz. pr. r. naslednji dodatek: Proti sodbi sodnega dvora kot vzklicnega oblastva, katera je bila izdana ob izostanji obtoženca, sme obtoženec, ako mu poziv ni bil prav vročen ali če more izkazati, da mu je neodvračen zadržek branil priti k vzklicni obravnavi, v osmih dneh po vročeni sodbi prijaviti ugovor pri okrajnem sodišči. Na ta ugovor je uporabljati smislu primerno določilo 3. odst. §-a 427. — S tem rešuje se brezdvajbeno vprašanje, katero je itak uže rešeno v § 447. kaz. pr. r., vprašanje namreč, kakó je tedaj, ako kdo, ki je obsojen zaradi prestopka, poprime vzklic zoper okrajnosodno sodbo in ako ga pri vzklicni obravnavi sodni dvor „in contumaciam“ obsodi.

Predlagana novella obsega prenarredbe, katere niso kaj važne, in proti njim ne bode ugovora. Kar pa je bolj važnega, to utegne zadeti ob krepak odpor zakonodavnih sotrudnikov. V prvi vrsti je jako nevarno, da so nekateri zagovorniki prepuščeni, dejali bi skoro, milosti in nemilosti višjih sodnih instanc. Kaj je to: „tehtni pomisleki?“ Pred tem razlogom ni varen noben zagovornik in nikakor ni dopustiti, da bi kdo bil črtan iz imenika zagovornikov brez katerega postopanja koli. Glasovi bodo tudi zoper to,

da se misli utesniti v tako obilni meri javnost postopanja, da jo namreč v danih slučajih sodišče lahko ukrene brez predloga strank po svoji volji, kajti nobenega drugega pomena nima, če se pravi: „iz važnih uzrokov.“ Sosebno se utegne pobijati to, da naj se stranka v bodoče odreče zaupnim možem v tajni obravnavi. Prestopki zaradi izdaje „tajnostij“ niso brez kontroverz, kar se takoj razvidi, ako se misli le nekoliko na posamezne slučaje. In takó bode pač gledé načelnih točk imel načrt nouvelle trd, a upravičen boj.

O rabi jezikov v naših uradih, seosebno pri sodiščih.

(Dalje in konec.*)

Z ukazom z dné 18. aprila 1882 pravosodno ministerstvo uravnjuje, kakor smo videli, jezikovno vprašanje posebno za sodišča prvih instanc. Z ukazom z dne 8. aprila 1883 št. 4224 pa ministerstvo za višje sodišče Graško veléva naslednje:

Dolžnost, naložena sodiščem z ukazi z dné 15. marcija 1862, 20. oktobra 1866, 5. septembra 1867 in 18. aprila 1882, da morajo vloge, izročene v slovenskem jeziku, kolikor moči reševati v istem jeziku, nikakor ne veljá samo za sodišča prve instance v slovenskih pokrajinah Graškega višjega sodišča. Določila teh ukazov imajo namen, da do veljave pripomorejo načelom jednakopravnosti jezikov v deželi navadnih pri občevanji sodišč s strankami, — merodajna morajo torej biti tudi za višje sodišče, kedar nastopa kot druga instanca za omenjene pokrajine. Višjemu sodišču je torej dolžnost skrbeti za to, da na slovenske vloge in v pravnih, katere so se v prvi instanci samo slovenski obravnavale, dospe stranki odločba (intimacija) po dotičnem okrajnem sodišči v slovenskem jeziku.

V tem ukazu tiči ona slovenskemu uradovanju toliko kvarna in zakonom nikakor ne prikladna navada, da višje so-

*) Glej str. 69. „Slov. Prav.“ l. 1891.

dišče Graško nalaga prvim sodiščem, naj njegove odločbe izdajajo strankam v nemškem in slovenskem jeziku, kedar je prvo sodišče razsodilo slovenski. Ministerski ukaz nikjer ne zahteva, da je izdajati odločbe v dveh jezikih, nego govori le o slovenskem jeziku. Vsak odpravek katerega sodišča koli pa mora biti po § 211. ces. pat. z dné 3. majnika 1853, št. 81 drž. zak. (sodna instrukcija) podpisan od načelnika sodišča in jednega svètniškega tajnika ali ekspeditovega načelnika. Ta podpisa bi torej morala imeti višjesodna odločba, katero je po ministerskem ukazu izdati slovenski, da bi se tako prilegala zakonu. A sedaj smatra se nemški odpravek višjesodne odločbe, sklenjene v nemškem jeziku, za original, in poleg tega se stranki intimuje tudi še slovenski prevod. Naravno je, da prva sodišča teh višjesodnih odločb ne prevajajo tako skrbno, kakor bi jih prevajala, če bi se strankam po zapovedi ministerskega ukaza intimirale zgol na slovenskem jeziku, naravno je pa tudi, da je prvim sodiščem to prevajanje breme, katerega se želé otresti s tem, da sploh ne razsojajo slovenski. Tako je torej ta praksa kvarna slovenskemu uradovanju, a tega ministerski ukaz gotovo ni nameraval doseči.

Za tem ukazom prišel je ukaz z dné 25. junija 1883 št. 9250 višjemu državnemu pravdníštvu v Gradci. Pravosodno ministerstvo pričakuje — pravi ukaz, — da si bodo oni državnopravdníški uradniki, kateri še ne znajo toliko slovenščine, kolikor je zahteva službena potreba, to znanje prisvojili v najkrajšem času, tako da jim bode moči brez zapreke spisovati slovenske obtožnice proti slovensko govorečim obdolžencem ter pri kazenskih obravnava h pred sodečim sodiščem staviti predloge in za obtožbo govoriti v slovenskem jeziku, kedar je opraviti z obtoženci, kateri so se slovenski zagovarjali. Pred porotnimi sodišči prav tako, in le tedaj naj se dela drugače, kedar tako gledé na razmere ni moči postopati brez kvare za pravosodje.

Navesti nam je še, da je popoln ta spis, bistveno vsebino nekaterih ukazov, katere je po celem priobčil uže „Slov. Pravnik“ l. 1889. v št. 8. in 11.

Tu je najpreje ukaz z dné 21. julija 1887 št. 12118, kateri veleva, da je vpisovati v zemljiške knjige slovenski, kedar so prošnje slovenske.

Za tem je ukaz z dné 11. junija 1888 št. 6556 gledé oznanil po uradnih listih. Naznanja se v njem sodiščem, da so upravništva listov „Grazer-“, „Klagenfurter-“ in „Laibacher-Zeitung“ zavezana sprejemati in priobčevati neizpremenjena slovenska oznanila in da velja pravilo, da se zaradi manjših stroškov priobči lé slovensko oznanilo, kedar je uloga slovenska. Le če stranka zahteva priobčenje v obeh deželnih jezikih ali če to odredi sodišče, da je razglašenje boljše, tedaj je ugoditi tej želji.

Naposled imamo ukaz z dné 20. marcija 1889 št. 5340, s katerim na pritožbo zastopništva zavarovalne banke „Slavije“ v Ljubljani, češ, da dobiva na slovenske opominjalne prošnje nemška plačilna povelja, pravosodno ministerstvo višjemu sodišču naroča, naj potrebno ukrene, da se prizadeta in tudi vsa druga sodišča na Kranjskem, v Celjskem okrožji in v slovenskih krajih na Koroškem točna in brez obotavljanja ravnajo po ukazih z dné 15. marcija 1862, 5. septembra 1867 in 18. aprila 1882, da tako ne bode povoda pritožbam, katere morajo biti kvarne pravosodju in ugledu sodišč. —

Za Tržaško višje sodišče navesti nam je še naslednje, istotako uže l. 1889 v „Slov. Prv.“ po celem prijavljene ukaze.

Pravosodnega ministerstva ukaz z dné 27. majnika 1886 št. 2668 graja, da se v narodno mešanih in čisto slovenskih okrajih zapisniki s pričami in obdolženci napravljajo vedno le v italijanskem ali nemškem jeziku in da se niti tolmač ne pozove k takim zaslišanjem. Ministerstvo torej veleva, da tako ni smeti več ravnati, nego da je postopati po pravilih §§ 163 in 198 kaz. pr. r. Vsekakor pa je zahtevati, da se sodišča zaslišujoč slovenske stranke, držé točke 1. v ukazu pravosodnega ministerstva z dné 15. marcija 1862 (zapisovati je izpovedi obdolžencev in prič slovanski, ali s tem jezikom vsaj zapisovati v zapisnik odločilne stavke izpovedi).

Z ukazom z dné 22. novembra 1886 višje deželno sodišče Tržaško zahteva, da se njegova sodišča točno ravnajo po ukazu pravosodnega ministerstva z dné 15. marcija 1862, ker je opazilo, da nekatera sodišča nimajo še niti najpotrebnejših tiskovin za slovenske in srbsko-hrvatske stranke in da izdajo vabila, dekrete, vedno si jednake odloke i. t. d. po največ v italijanskem

jeziku, katerega prebivalstvo posamičnih okrajev semtertja celo nič ne umeje.

Ukaz pravosodnega ministerstva z dné 13. junija 1887 št. 190 pa slično, kakor ukaz z dné 31. julija 1887 za Graško višje sodišče določuje, da je zemljeknjižne prošnje, ki so vložene v deželnem jeziku, reševati v tem jeziku in v istem vpisavati tudi v zemljiško knjigo.

Naposled omenjamo še mist. ukaza z dné 26. aprila 1889 št. 6708, kateremu je dala povod pritožba banke „Slavije“, ker se njene prošnje niso rešile slovenski, in s katerim se odpravlja ta nepravilnost ter se sodiščem velewa, naj se preskrbé z obrazci na plačilna povelja.

Tem ukazom dodajemo še:

ukaz prav. min. z dne 8. marcija 1884 št. 18494, s katerim se izrecno naglašá, da je ravnati s kandidati, kateri želé sodni izpit napraviti deloma tudi v slovenskem jeziku, po zmyslu § 20 d) ces. ukaza z dné 10. okt. 1854 št. 262 drž. zak. in da naj izpitna komisija po svoji previdnosti vprašanja in pismene elaborate vravna tako, da je moči izdati zanesljivo pričevalo o znanji jezika, potrebnega za poslovanje; —

ukaz pravosodnega minist. z dné 10. januarija 1889 št. 21.599 ex 1888, kateri piše, da je pri onih sodiščih, katera po obstoječih predpisih izdajajo tudi slovenska rešila, uvesti dvojezične pečate, če je treba napraviti nov pečat. Utisek bodi nemški na desni, slovenski na levi strani orla; — in konečno

odločbo višjega deželnega sodišča v Gradci v dné 10. aprila 1889 št. 3941, po kateri je nedopusten rekurz zaradi jezika in je dotično odločbo izpodbijati administrativnim pôtom (gl. „Slov. Prav.“ I. 1889. str. 346).

To so določila o rabi jezikov sosebno pri sodiščih. Posneli smo jih po različnih virih in videti je iz njih, s koliko težavo prodira slovanščina v urade in kolike zapreke se delajo zlasti slovenskemu jeziku. Poznati te ukaze ima informativno vrednost in to bode važno sosebno tedaj, kedar se bode z zakoni urejevalo jezikovno vprašanje.

Slovenci seveda s takim stanjem jezikovnega vprašanja, kakeršno so pripravili navedeni ukazi, nismo zadovoljni. Mi zahtevamo ter bodemo zahtevali popolno enakopravnost, katero nam jamči člen XIX. tem. zak. Za sedaj bi pa radi videli, da bi se zvrševali vsaj navedeni ukazi, a z lahko vestjo trdimo, da se nam ne izpolnjuje niti ta troha enakopravnosti. Slovenskih pravnikov prva skrb bodi torej, da sami vse storé, kar vsaj tem ukazom do pičice pripomore do veljave, a da zoper protivno postopanje administrativnim pôtom iščejo pomoči, česar tudi sedanjí pravosodni minister sam želi, kakor se je pri posvetovanji o proračunu izjavil.

Čeprav nam torej navedeni ukazi ne dajejo enakopravnosti, vendar smo jej ž njimi bližje. Z razmerami na Kranjskem smo po večjem za sedaj zadovoljni, a prav takšnega poslovanja zahtevati je za Štajersko in Koroško, ker za te pokrajine velja po izrecnem določilu ukaza z dné 18. aprila 1882 vse ono, kar velja za Kranjsko. Za Primorsko velevalo ukazi slovensko uradovanje pač le v silno tesnem smislu. Tu bode pa naloga poklicanih krogov, da pribore slovenščini več veljave tudi pri primorskih sodiščih.

V Ljubljani, 1891. leta.

Dr. F.

Pravno življenje v slovenski občini pred 300 leti.

Štanjel (St Daniele) je precej velika vas (ima nad 600 prebivalcev) na 338 *m* visokem robu Kraške planote nad Branico, v sodnem okraji Komenskem na Goriškem. Kraj je jako star; to pričajo najboljše rimske starine (posode in denarji), katere so se našle pred kakimi desetimi leti v pristavskih vinogradih ob glavni cesti pod Štanjelom. Črepinje od prazgodovinskih posod in rebrasti vrči („cistae“) so se našle na „Taboru“, t. j. na ravnem gričku vrhu vasi, kjer je stalo nekdanje gradišče, a se sedaj vidi le še okrogli stolp sredi tistega prostora, ki je s travo porasten. Štanjel je bil v srednjem veku in še pozneje imenitno utrjeno

mesto, ki je imelo dvoje vrat: glavna vrata na severozahodu nad cesto, druga vrata pa na jugovzhodu proti Kobdilu. Ko so Turki v sedmem desetletji XV. stol. Štanjel oplenili, oskrunili so tudi tamošnjo cerkev in l. 1481. moral jo je Pičanski škof Paskazij iz Gračišća (Galignana), ki je bil takrat namestnik patrijarha Akvilejskega zopet posvetiti. Srednjeveški grad stal je na zahodni strani cerkve, kakor še sedaj. Lastniki tega grada so bili najpoprej Elacherji in potem Turjaci (della Torre). L. 1508 nahajamo Krištofa Kobencla, gospoda Proseškega (iz domače Kraške rodovine, čije potomec Ljudevit Kobencl je umrl l. 1805 kot prvi avstrijski minister na Dunaji) kot poveljnika v gradu Štanjelskem. Po hrabri brambi moral ga je izročiti Benečanom, a ti so ga le jedno leto obdržali, potem je prišel zopet v oblast Kobenclov. Ker je od nekdanj držala mimo Štanjela trgovska pot, zato so bili tam imenitni sejmi in zato so se naselili v tem kraju l. 1564. tudi iz Trsta pregnani židje. V Štanjelu se je rodil Ljubljanski škof Tavčar Janez (1580—1597) in pa Gašpar Andrej Jakomini, ki se je sosebno pečal s trgovino, potem se preselil l. 1758 kot ces. poštar v Celje in dvajset let pozneje, ko je bil uže jako obogatel, v Gradec, kjer je zasnoval novo predmestje (1805), katero se po njem imenuje. Od leta 1792.—1854. bil je Štanjel središče sodnega okraja.

Vsa zemljišča v Štanjelu spadala so iz početka pod gospoščino Rihenberško, katero so bili l. 1528 grofje Lanthieri kupili od nadvojvode Ferdinanda. Njegov sin Karol je oslobodil Ivana Kobencla, gospoda Proseškega, svojega svetovalca in namestnega kancelarja, od vseh podložniških vezij z Rihenberško gospoščino, tako da je od l. 1573. naprej plačeval za vsa svoja posestva v Štanjelu samo 5 goldinarjev gospoščini Rihenberški. Kobencli so imeli v Štanjelu svojo hišo z vrtom v taboru in pa še štiri travnike (na prvem so si zgradili „pristavo“, drugi se je imenoval „Šabec“, tretji „dekanovo zemljišče“ in četrti je bil v Branici) in za vse to so plačevali po omenjenem letu le 30 krajcarjev v Rihenberk in prav toliko v Vipavo, da so s tem priznavali staro zavisnost svojih posestev od omenjenih dveh gospoščin. Ob jednom je nadvojvoda Karol oprostil Kobencle od vseh desetin v Sv. Križi na Krasu (pri Tomaji); te desetine so se poprej plačevale Vipavski gospoščini. Poleg Kobenclov po-

sedoval je takrat še Febo della Torre (Thurn) jedno zemljišče v Štanjelu in zato je bil dolžan, da je vsake kvatre po jeden tovor žita od graščine Rihenberg prenesti dal v mlin ob Vipavi in moko nazaj.

Pod gosposčino Rihenbergško pa je spadalo l. 1572, ko je bil urbarij v Ljubljani pregledan in popravljen, 97 kmetov (med njimi tudi neka Špela Hrovatica). Načelnik občini je bil župan, katerega so imenovali po takratnem laškem običaji „dekana“. Za opravljanje svoje službe dobival je župan jedno marko soldov (okolo 12 gld. našega denarja), katero mu je gosposčina povrnila od uplačane desetine; potem je užival dohodke nekega vrta pod mestnim ozidjem (ta pa je bil takrat „pustota“ t. j. neobdelan,) in še od drugega vrta pri vodnjaku pod cesto, ki mu je dajal 12 beličev („schilling“) dohodkov na leto. Župan je imel pravico, da je za vsak dolg izpod jedne marke zarubil dolžnika, ko se mu je to naznanilo štirinajst dni poprej. Od vsake prepovedi in vsakega sekvestra dobival je župan po osem beličev. Kedar ni bilo sodnika blizu, smel je župan tudi vsakega hudodelca zapreti, zato je dobil dvanajst beličev. Vsakikrat, ko se je vino prodajalo in kupovalo, moral je župan prisoten biti in sode izmeriti, koliko da drže. Zato pa, da je „ročno“ prišel k meritvi, dobil je po velikosti soda dva ali tri poliče vina in prodajalec kakor kupovalec moral sta mu jesti dati do sita. Vsakikrat, ko se je kako zemljišče prodalo, zamenjalo in odstopilo, moral je župan zraven biti (če ni prišel graščinski oskrbnik sam) ter potrditi premembo posesti, a za to je dobil po osem beličev. Kupec ali prejemalec moral je potem dati celo ovco in potrebno mero vina za „likof“. Oboje so prinesli na mestni trg in tisti, katere je bil župan kot priče prodaji ali zamembi poklical, so vse pojedli in popili. Od vsakega tovara prodanega vina bilo je plačati Štanjelski cerkvi dva beliča. Če je hotel kdo na občinskem zemljišči kak vinograd na novo izkopati, ali pa ga v najem vzeti, moral je to županu naznaniti in ta je potem prišel s tremi, štirimi ali petimi sosedi na lice mesta pregledat, ali se vinograd lahko izkrči brez kvare za občino. Ako župan v tem smislu spozna, poroči potem graščinskemu oskrbniku, ki mora skušati, da kolikor moči dragó nov vinograd oddá v najem. Za svoj izvid

dobi „dekan“ osem beličev in pozneje, ko se potrdi najem ali zamena, zopet osem.

V Štanjelu so bili takrat trije letni sejmi: o sv. treh kraljih, v praznik sv. Primoža in sv. Marije Magdalene. Župan je upravičen podeliti pravico prodajanja in za to dobi od vsakega po dva beliča, povrhu tega pa še od vsakega tovara lončenine po dva. Graščinski oskrbnik je dobival od vsakega kramarja po dva beliča in od vsakega, ki je imel svojo stalno kolibo, po štiri beliče. Vrhu tega je dobival oskrbnik še vsake kvatre od vsakega prinešenega tovara po dva beliča. Zato pa je bil oskrbnik dolžan, da je na vsak sejem prišel osebno s svojimi biriči, tam stražil in če treba sodil. Ob takih prilikah ga je moral župan pogostiti, a da je to laglje storil, zato sta mu morala župana Gabrovški in Tomaževski dati po sedem mernikov ovsa, sedem pogač in sedem kokošij. Le v praznik sv. Marije Magdalene dajala sta mesto po sedem, po šest mernikov, pogač in kokošij. Ako so tržni dan vpricho oskrbnika koga zaprli, tedaj je dobil oskrbnik štiri beliče, njegov pisar štiri in župan tudi štiri. Na večer pred sv. tremi kralji moral je župan pripraviti sodniku ali oskrbniku in njegovim ljudem večerjo, semanji dan pa kosilo, južino in večerjo. Drugega dne je potem sodnik „pravde“ sodil in tega dne je dobil kosilo ter južino. Če je pa sodnik še dalje v mestu ostal, potem ni bil župan več zavezan še kaj dati mu, pač pa tisti, ki še neso bili plačali svoje najemščine, kajti oskrbnik je pobiral semanji dan tudi graščinske davke. Na večer pred sv. Primožem in drugega dne moral je župan prehraniti oskrbnika in njegove ljudi, ali ni bil dolžan skrbeti tudi za njih konje. Na večer pred sv. Marijo Magdaleno moral je dekan prehraniti oskrbnika, njegovega pisarja in njih konje, prav tako ves dan naslednjega praznika. Ko je potem oskrbnik po semanjem dnevi pravde sodil, moral je dati župan vsem osebam, ki so prišle iz gradu, zjutraj veliko pojedino, a po dokončani sodbi južino. Vsakokrat, ko je prišel pisar za kako občinsko stvar v Štanjel, poslan od oskrbnika, moral mu je župan dati kos kruha in jedenkrat piti. Če je pa zaradi česa drugega prišel, ali če so mu drugi pot plačali, ni bil župan zavezan, kaj dati mu.

Župan je moral po stari navadi skrbeti za mestno stražo in v to določiti, kakor je bilo „od nekdanj“ navadno, šest oseb.

V nevarnosti, ko se sovražnik približuje, sme to stražo tudi pomnožiti in če bi v tem slučaju kak stražnik zapustil, bodisi čez dan ali po noči, svoje mesto, kaznuje ga lahko z osmimi beliči in mu naloži, da mora drugega dne zopet priti na stražo. V ta posel se ni oskrbniku čisto nič utikati, nego to je popolnem stvar Štanjelske občine. Župan mora tudi ukazati vse rabote, ki so potrebne za vzdrževanje tabora in cest, kakor tudi za vse druge občekoristne stvari. Zato pa županu ni treba plačevati hišnega davka in mesne užitnine. Zaradi županovega sodstva pritožijo se kmetje lahko v Rihenberk, prizivajo pa v Gorico.

Štanjelski kmetje so morali rabotati Rihenberški graščini, t. j. prinašati in voziti drva, lomiti kamenje in pri popravljanji grada podajati potrebne tvarine, potem v jeseni dovažati žito in vino (vsak kmet po dva dni, vsak polovičar pa po jeden dan). Ob času vojne ali turških napadov morali so pisma prenašati od jednega župana do drugega. Morali so tudi ceste vzdrževati in popravljati, namreč Rihenberško doli do doline, Šmarijsko do mosta pri Gabriji, potem dve cesti (jedno za konje, drugo za vozove) do reke Branice in naposled cesto proti Raši do Kobdilja. Tudi jim je bilo skrbeti za most čez Branico na Šmarijski cesti.

S. R.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) „**Actio negatoria.**“ Povod jej mora dati namerno dejanje toženčevu.

Okrajno sodišče v R. je odbilo tožbeno zahtevo, naj toženec Fran K. pripozna, da nima služnostne pravice na tožiteljevem posestvu, zlasti ne na njegovi parceli 70 in tu nahajajoči se mlaki, in naj toženec ne smé več kopati svoje živali v tej mlaki. Razlogi: Posestvo tožiteljevo je zraven posestva toženčevega in zlasti se dvorišče tožiteljevo drži dvorišča toženčevega, a ni je naprave,

katera bi živali branila vhajati z jednega zemljišča na drugo. Na dvorišči tožiteljevem je mlaka, kjer se živina napaja in od koder se jemlje voda za svinjsko kuhinjo; taka mlaka pa je tudi kakih 10 metrov proč na dvorišči toženčevem. Tožitelj trdi, da toženec svoje prašiče in race goni v njegovo mlako, da se v njej kopljejo, nadalje, da je tožitelj to večkrat prepovedal, toženec pa ga je zavrnil, češ, tožitelj ni upravičen prepovedovati, on da bode tako ravnal tudi v bodoče. Toženec pravi, da to ni res, priznava, da je tožiteljeva mlaka prosta služnosti, a trdi, da si on take služnosti ni lastil in da žival sama po svojem nagonu, ker ni nikake pregraje, hodi, kolikor časa se pomni, od jedne mlake k drugi in da je to njemu samemu bilo neprijetno, ker ni mogel tako dobro paziti na svojo žival. Tožitelj hoče to, da toženec goni svojo žival v njegovo mlako, dokazati s pričama Marijo Ž. in Franom K., ter z glavno prisego. Marija Ž., zakonska žena zakupojemca in upravitelja tožiteljevega, je pričala, da so race in prašiči prišli po svojem nagonu v tožiteljevo mlako in da jih ni res toženec vanjo gonil. Priča Fran K. pa, kateri je pri tožitelji leta 1889. za hlapca služil 9 mesecev, izpovedal se je, da je tožencu žival uhajala, da je toženec po žival prišel in jo zagnal od mlake proti svoji hiši. Ker sta ti gotovo verodostojni priči govorili proti dokaznemu stavku in ker tožitelj ne prebiva v kraji prepira, zategadelj ni moči dopustiti glavne prisege. Kar se tiče izjave, s katero bi bil toženec zavrnil tožiteljevo prepoved ter si lastil pravico, to je po pričevanji Florijana Ž. toženec odgovoril, da prašiči in race »žihar grejo«, po pričevanji Marije Ž. pa je toženec odgovoril, da so race in prašiči v mlako hodili in bodo hodili, ko pravnih strank uže več ne bode na svetu. Drugače torej govori tožitelj in drugače govorita priči. Zategadelj pa ni dopustna nezavračna glavna prisega, ker se jej tudi toženec upira. Služeča stvar se lahko rabi na najrazličnejši način in ker torej služnostij niti ni moči sešteti, je vsekakor tudi res, da bi to, kakor tu toženec upotreblja tožiteljevo mlako, lahko ustanovilo posest pravice in tako pogojno tudi dejanski obstoj služnosti. A tu bi pa še bilo treba, da bi bil grajano premembo na sosedovem svetu učinil toženec, ker ne zadošča v to svrho golo pasivno zadržanje. Ker toženec tu torej ne deluje, tako tudi ni dejanskega obstoja posesti pravice, in uže po tem je izključena tožba negatorna. To tožbo pa bilo bi tudi odbiti zategadelj,

ker tožitelj ni dokazal, da si toženec lasti kako pravico, ker se torej pograša bistveni del tožbenega temelja; zgoraj navedene izjave toženčeve, kolikor sta jih priči potrdili, niso po tem, da je hotel ž njimi zahtevati izvrševanja kake pravice, in tudi ne obsegajo negacije za tožitelja, da bi namreč ne imel pravice odpoditi od mlake prašičev in rac sosedovih. Če ima tožitelj povod v takih razmerah iskati zakonove pomoči, najde jo v določilih §-a 1321 obč. drž. zak. Vsaka šikana v sosedovskem pravu pa ne more biti povod za negatorno tožbo.

Višje dež. sodišče v Gr. je apelaciji tožiteljevi ugodilo ter spoznalo po tožbeni zahtevi iz nastopnih razlogov: Le-ta tožba je negatorna tožba. Tožitelj mora tu po § 523. obč. drž. zak. dokazati, da si toženec lasti služnost. Toženec pripozna, da je tožiteljevo posestvo prosto sleharne služnosti njemu v prid, prereka pa, da bi si on lastil kako služnost. Vender pa je to smatrati za dokazano. Toženec sam priznava, da njegove race in prašiči uže leta in leta hodijo na tožiteljevo parcelo in da se kopljejo v njegovi mlaki, katero ima tožitelj, da živino napaja in da zajema vodo za kuho prašičje piče. Dolžnost toženčeva je, o tem ni dvojbe, na svojo žival toliko paziti, da ne uhaja na tuji svet in da ne sega v tujo lastnino (§ 1321. obč. drž. zak.). Res je, če kdo v posameznih slučajih ne stori te dolžnosti, da si s tem še ne lasti služnosti in da § 1321. obč. drž. zak. daje dovolj pomoči za take posamezne dogodke. Drugače pa je, ako se dolžnost praviloma opušča in ako lastnik živali, čeprav mu je znano, kaj njegova živinčad na tujem svetu počenja, to mirno gleda in ničesar ne stori, da bi se to ne ponavljalo. Tu si začne lastiti pravico, ker s tem se razodeva njegova volja in nastane iz nenamernege dejanja ali opuščanja namerno dejanje ali opuščanje (§ 472. obč. drž. zak.). Lastnik živali se ne more več izgovarjati, da dela žival po svojem nagonu, kajti sedaj je lastnikova volja, da žival ravna po svojem nagonu ter da stopa po tujem svetu. Dokazano pa je tudi po pričah Florijan in Mariji Ž., da se toženec ni zmenil za večkratno prepoved tožiteljevo, nego je nanjo celo odgovoril z izjavo, katera je razodela njegovo namero, da ne misli namreč predrugačiti grajanih dogodkov čisto nič. Če se to pomisli, potem ni dvojbe, da je toženec hotel hojo svoje živine k tožiteljevi mlaki premeniti v pravico, to se pravi pridobiti služnost. Tej težnji pa se je tožitelj mogel uspešno pro-

tiviti zgol z negatorno tožbo. Nič ne dé naposled, če toženec, kar potrjuje Fran K., svoje živali ni naravnost gonil v tožiteljevo mlako, nego jo je včasih domov zavrnil, in tudi nič, če je Florijan Ž. jedenkrat leta 1889 toženca naprosil, da naj race v mlako zapodi, češ, da so se žabe preveč pomnožile. Po vsem tem je bilo predru-gačiti prvosodno razsodbo.

Najvišje sodišče je z odločbo z dné 22. majnika 1890, št. 5627 potrdilo prvosodno razsodbo iz razlogov: Povod za ne-gatorno tožbo se tukaj snuje iz okolnosti, katera, če je dokazana, ima v sebi poseg v tožiteljevo zemljišče in ki se znači po tem, da je toženec zadnja leta nekaj sam, nekaj po svojih domačih ljudeh večkrat pojal svoje prašiče in race v vodno mlako na zemljišči to-žiteljevem. Da bi bil upravičen rabiti mlako, tega toženec ne za-hteva. Vprašanje je torej le to, je li toženec zakrivil dejanski utes-nitev tožiteljeve lastnine, ker je navedena žival večkrat prišla v mlako, kar ni sporno. Da bi bil toženec, ali da bi bili njegovi do-mači ljudje pojali in gonili žival, kakor se trdi, to ni dokazano, nego to prerokata priči Florijan in Marija Ž. In tega, da bi toženec nalašč puščal navedeno žival v mlako, ni misliti na podlogi izjav, katere bi bil toženec storil po izpovedih navedenih prič. Negatorni tožbi je pa pogoj dejanje, katero se znači, da je bilo z namero storjeno. Vloženi tožbi torej manka zakonitega povoda. Zategadelj je bilo reviziji ugoditi in potrditi prvosodno razsodbo, katera je tožbo odbila.

b) O dopustnosti, nalagati glavno prisego nedoletniku.

Ivan A. je vložil pri okr. sodišči v R. tožbo de pr. 19. jul. 1889 proti nedol. Josipu, Ivanu, Franu, Miciki in Roziki S., zastopanim po očetu Simonu S., da morajo kot dediči po Andreji S. plačati mu za 6letno hrano in stanovanje, katero je on Andreju S. dajal, znesek 432 gld., menj poplačanih 120 gld., torej 312 gld.

Prva instanca je to zahtevo odbila iz naslednjih razlogov: Toženci so priznali in priče so potrdile, da je tožitelj umrlega An-dreja S. preskrbel 6 let z živežem, stanovanjem in postrežbo. Da je to vredno na dan 20 novcev, umevno je samo po sebi, če se uvaža cena živežu. Tožbeni zahtevi bilo bi ugoditi, ako bi tožitelj dokazal, da je Andreju S. takrat, ko je prišel k njemu, izrecno ob-

javil, da ga ne mara zastonj imeti pri hiši in obdržati brezplačno, in da je Andrej S. na to odgovoril, da ničesar zastonj ne zahteva od njega. To pa ni dokazano. Nalagati tožencem zavračno glavno prisego o tem ni dopustno, ker toženci tega ne vedo iz svojega doznanja, in prisiljeni bi bili zavriniti prisego tožitelju ter tako položiti na njegovo vest svoje imetje; tega pa sodišče ne sme dopustiti po obč. sod. redu.

Na apelacijo tožiteljevo je višje dež. sodišče v Gr. ukazalo dopolnitev pravde in sicer je zlasti opozorilo, da je tožitelj za odplačilnost danega preskrbljenja navedel okolnosti, o katerih je nasprotnikom ponudil glavno prisego, da pa ni izrecno imenoval osebe delátove; nalaganja prisege sicer ni smeti smatrati za nedopustno zaradi tega, če nasprotniki niso mogli doznati pri-sežnih okolnostij, ker take nemožnosti dejanski tu ni in se toženci pravdajo v svojem imeni, ker se jim torej glavna prisega po §-u 207. obč. sod. r. lahko naloži tudi o tujih dejanjih in je tožence vrhu tega po § 547. obč. drž. zak. glede tretjih oseb smatrati za jedno-isto osebo z zapustnikom; a obravnavalo se dosedaj ni, so li pravdni nasprotniki, kateri so pač le nedoletni toženci, sedaj v tisti dobi, da mogó po §-u 140. obč. sod. r. zvedeti brezdvobeno resnico, so li bili v takšni dobi tedaj, ko se je zadevno dogodilo.

Na to je okrajno sodišče po zaslišanji strank z razsodbo z dne 17. sept. 1890 znova odbilo tožbeno zahtevo iz razlogov: Tožitelj zahteva od tožencev kot dedičev dne 24. nov. 1886 umrlega Andreja S., naj mu povrnejo vrednost hrane in stanovanja, katero je zapustniku bil dal v 6 letih pred smrtjo, in sicer z zneskom 432 gld., oziroma po odbitih plačanih 120 gld., še s 312 gld., češ, da je pokojnik sam privolil v primerno plačilo, ko se je k tožitelju preselil; tožitelj bi bil opomnil, da zastonj ne mara obdržati Andreja S., a ta bi bil odvrnil, »da ničesar zastonj ne zahteva.« Glede na to, da sta si bila tožitelj in rajnki Andrej S. zet in tast, torej vsaj v bližnjem svaštvu, ne domneva se, da bi nameraval tožitelj zahtevati povračila za tisto, kar je pokojniku dal hrane in stanovanja, nego misliti je, da je to storil iz liberalitete, iz ozirov na svaštvo in glede na to, da opravila pokojnikova pri hiši tožiteljevi in njemu v prid zaležejo za hrano in stanovanje, — in misliti je nadalje, da je rajnki Andrej S. tudi v tem smislu prejemal hrano in stanovanje, ne da bi se čutil zavezanega v poplačilo vrednosti po §-u 1402.

obč. drž. zak. Zategadelj je tožitelju striktno dokazati, da sta se z zapustnikom pogodila glede odplačila za hrano in stanovanje. Tu bi za odplačilno pogodbo popolnem zadoščevala izjava pokojnikova, »da ničesar zastonj ne zahteva«, ko ga je bil opozoril tožitelj, da ga zastonj ne mara imeti pri hiši. Tožitelj je ponudil dokazati to izjavo z glavno prisego, naloženo tožencem in sicer nedoletnim Josipu, Ivanu, Franu in Miciki S. Toda ni dopustna ta prisega, kajti tožitelj priznava sam, da šteje izmed imenovanih tožencev najstarši, Josip, 22 let, a ker je Andrej S. umrl dne 24. novembra 1886 in je po vsebini tožbe zadevno izjavo storil koj, ko se je preselil k tožitelju, in je pri njem živel tudi šest let pred smrtjo, morala se je zadevna izjava dogoditi vsaj leta 1880, torej pred 10 leti, ko Josip S. ni še izpolnil 12. leta svoje dobe. Iz tega pa izhaja, da Josipa P. ni smeti pripustiti k prisegi po smislu §-a 140. obč. sod. r. Še manj dopustna je prisega pri ostalih tožencih, ker so mlajši od Josipa S. Tožitelj torej ni dokazal nasproti dedičem, da mu bi bil ranjki Andrej S. obljubil odplačilo za njegove preskrbljenje, kakor trdi, in zategadelj je bilo njegovo zahtevo odbiti po vsem obsegu njenem.

Višje dež. sodišče v Gr. je z rabsodbo z dne 3. dec. 1890, št. 10.023, apelaciji tožiteljevi ugodilo ter odločilo, da so toženci po meri svojih dednih deležev kot dediči Andreja S. dolžni tožitelju plačati za hrano in stanovanje, katero je 6 let dajal Andreju S., znesek 312 gld. s prip., a le tedaj, ako tožitelj priseže zavrmeno mu glavno prisego takó: res je, da je Andreju S. 6 let dajal stanovanje v svoji hiši ter hrano in da je Andrej S., ustopivši v preskrbljenje pri tožitelji, na tožiteljevo izjavo, češ, da ga ne more imeti zastonj pri sebi, odvrnil rekši, da ne zahteva ničesar zastonj od njega, — in ako stori cenilno prisego, da je bila hrana s stanovanjem vred vredna najmanj 20 kr. na dan. Razlogi: Prvemu sodniku je toliko pritrđiti, da zgol iz tega, če je tožitelj Andreju S. dajal stanovanje in hrano, ni moči izvajati, da so prestacije odplačne, zlasti ker je Andrej S. bil oče tožiteljeve žene in tast tožiteljev, ker torej liberaliteta nikakor ni izključena. Tudi se tožitelj ne more uspešno sklicevati na § 1042. obč. drž. zak. Uporaba tega določila zavisna je od tega, če se kaj potrosi za drugega v njegovo korist z namero, storiti ta potrošek za drugega tako, da naj ga tudi trpi ta druga oseba, ne pa tist, ki je troške imel. Za »animus obligandi«

pa se pogrešajo v le-tem slučaju vse podloge. Tožitelj pa tudi sam trdi, da sta z Andrejem S. izrecno dogovorila odplačnost, češ, da je Andrej S., ustopajoč v tožiteljevo oskrbo, na tožiteljevo izjavo, da ga ne mara imeti zastonj pri hiši, odgovoril, da ničesar zastonj ne zahteva. Prvi sodnik je torej pravo pogodil, da je ta okolnost odločilna. Tožitelj torej naj dokaže: 1. da je dobival Andrej S. rešnično 6 let od njega hrano in stanovanje; 2. da se je dogovorila po navedenih izjavah odplačnost teh prestacij; 3. da je zahtevana svota razmeram primerna. — *Ad 1.* Tu so tožiteljeve priče potrdile navedbe tožbe sicer splošno, toda ne določno, svedočujoč vsi le to, da je bil Andrej S. do blizu 6 let v tožiteljevi hiši. Glede dobe torej s temi pričami ni po obč. sod. r. podan niti popoln niti polovičen dokaz, in zato bilo je spoznati na glavno prisego, katero je tožitelj naložil tožencem, a so jo le-ti po zakonitem zastopniku Simonu S. v konečni izjavi dopolnilne obravnave zavrnil tožitelju. O dopustnosti tega dokazila pozneje. — *Ad 2.* Tudi dogovora glede odplače ni smatrati dokazanega po pričah, niti popolnem, niti do prve polovice. Priča Miha M. sicer pričuje, da je Andrej S. nekoč povedal mu, češ, »Janezu bodem dal 300 gld., da ne bo mogel reči, da me redi zastonj« in priča Jakob P. govori, da mu je pravil nekoč Andrej S. sam, rekši: »300 gld. bodem pa Janezu šenkal«, — toda te izjave značijo le namero, da je hotel tožitelju enkrat prepustiti 300 gld., ne pa uže perfektnega dogovora; sicer pa bi jih bilo moči uvaževati le kot izvensodno priznanje, a v to nedostaje podlog iz §-a 110. obč. sod. r. Bilo je torej tudi v tem pogledu spoznati na glavno prisego, katero so toženci v protiizjavi dopolnilnega postopanja zavrnil tožitelju. Zavrnitev teh priseg po zakonitem zastopniku nedol. tožencev ne potrebuje nadvarstvenega odobrenja. Obe okolnosti zvezali sta se v jedno prisego, ker sta za razsodbo jednako važni in se torej ne dasta ločiti druga od druge. Po starosti, katero je tožitelj sam v dopolnilni izjavi navedel za nedol. tožence, izpolnili so vsi toženci razun Rozike S. 14. leto, zmožni so torej prisege. Simon S. je sicer te starostne navedbe formalno prerekel, toda na to se ni bilo ozirati, ker ni vprašanje kontradiktornega postopanja, nego bi je bilo razpravljati šele v prisežnem postopanju. Vednostne prisege sicer nedoletnik res po §§ 140 lit. a., 206. in 207. obč. sod. r. ne sme prisegati o okolnostih, katere je šele pred letom svoje dobe doznal, in pripoznati je, da so se okolnosti, katere naj se v tej

pravdi dokažejo, prigodile v času, ko še nedol. toženci niso bili prisege zmožni. Toda vse to velja le tedaj, kedar gre za vednostno prisego; če bi bili namreč tu nedol. toženci deferentje in če bi jim bilo potrditi dogodke po zavračni prisegi brez dodatka »kolikor vem in pomnim«. V tem slučaju je pač treba, da stranka, če naj se pripusti k prisegi, pozna dotični dogodek po svojem opazovanji in ga more potrditi iz svoje vednosti. Tu pa gre za vprašanje, je li dopustna nedoletnikom naložena glavna prisega, pri kateri jim je treba le z dodatkom, kolikor vedo in pomnijo, pod prisego zanikati okolnosti, od nasprotnika navedene, kjer jim je torej storiti le prisego svojega prepričanja. Trditi pa ni, da bi toženci sedaj ne imeli, s čemer bi se preverili o istinitosti ali neistinitosti navedenih okolnostij, ker lahko o tem govorijo z onimi osebami, ki bolj ali manj vedo o predmetu dokaza. Nalaganje prisege tožencem, razun Roziki S., imeti je torej za dopustno in zato je tudi zavrnitev prisege tožitelju pravouplivna. Nič ne stori nadalje, če Rozika S. ni v prisege zmožni dobi; kajti v to, da se dokaže neobstoj kake okolnosti, je zaprisežno zanikanje po vseh tožencih le zaradi tega potrebno, ker bi sicer utegnil uprav isti toženec, kateremu je okolnost znana, priseganje opustiti; to pa ne velja za Roziko S., ker ona niti ni v prisege zmožni dobi. Ker torej to ne zadržuje nalaganja prisege, tudi ne more biti proti dopustnosti zavrnitve. Po vsem tem bilo je torej spoznati na tožiteljevo zavrnjeno glavno prisego. *Ad 3.* Primernost zahtevane svote ponudil je tožitelj dokazati po zvedencih in po cenilni prisegi. * Prvo dokazilo ni umestno, ker se kakovost in množina Andreju S. danega užitka ne da predočiti; sicer pa so dane vse podloge za dopustnost cenilne prisege po smislu §§ 217. in 218. obč. sod. r. ter se tudi svota ne zniža, ker je očitvidno primerna. V tem smislu ugaja se torej apelaciji.

Na revizijo tožencev je najvišje sodišče predrugáčilo o višjesodno rzsodbo ter obnovilo rzsodbo okrajnega sodišča. Razlogi: Ni bilo prav, da je višje dež. sodišče dopustilo glavno prisego. Iz pravdne priloge je razvidno, da je Andrej S. umrl dné 24. novembra 1886; prerečeno ni, da je tri leta pred svojo smrtjo izstopil iz preskrbljenja tožiteljevega, in ker je to preskrbljenje po navedbi tožiteljevi trajalo 6 let in nadalje, ker prav tako po navedbi tožiteljevi najstarši toženec šteje ta čas še le 22 let, onda je jasno, da prisežni stavek obsega okolnosti, katere so se

pripetile v dobi, ko še ni bil nijeden tožencev dosegel za prisego zmožne starosti, namreč okolnosti, kedaj je Andrej S. ustopil v preskrbljenje tožiteljevo in ali je takrat izjavil se tako odločilno, kakor pravi prisežni stavek. Ker pa zakon v §. 140 lit a. obč. sod. reda odreka otroku pod 14. leti sploh zmožnost za pričevanje pod prisego, ker zaradi telesnega in dušnega svojstva niso mogli zvedeti brezdvojbene resnice, zategadelj jih tudi ni moči dopustiti kot prič za svojo stvar, in samo po sebi umevno je, da je potem vse jedno, ali naj zadevno glavno prisego storé z dodatkom, kolikor vedó in pomnijo, ali pa brez tega dodatka. Sicer pa okolnosti, katere obsega prisežni stavek, sploh ne mogo odločevati pravde. Tožitelj namreč sam navaja, da mu je Andrej S. dal za preskrbljenje nekoč 300 gld., potem 30 gld. in 90 gld., vkupe torej 420 gld, in ker je Andrej S. umrl še-le 3 leta potem, ko je izstopil iz tožiteljevega preskrbovanja, tožitelj pa od njega ni zahteval nikakega plačila več, zato je soditi, da je bil z danim plačilom zadovoljen za preskrbljenje, katero je Andrej S. pri njem imel. Po pravici je torej prvi sodnik brezpogojno odbil tožbeno zahtevo.

c) Je li pohišje v letnih bivališčih smatrati za „fundus instructus?“

V eksekucijski reči A-a proti B-u za 109 gld. zarubljene so bile premičnine v villi eksekuta B. Zemljeknjižni upnik C. se je protivil separatni prodaji teh eksekucijskih predmetov, češ, da so »fundus instructus« ville ter da jih je moči prodati le z villo vred, in zahteval je, naj se izločijo iz eksekucijskega zapisnika.

Deželno kot trgovsko sodišče v C. je po završenem postopanju zavrglo z odlokom z dné 23. decembra 1890, št. 12236 zahtevo C-ovo in sicer glede na to, da so vsi predmeti, za katere gre, pohišje ville, dane v najem gostom po leti, da se villa, torej glavna stvar rabiti dá tudi brez pohišja, ker po izreku zvedencev se taka letna bivališča dajo v najem tudi brez pohišja; po sedanjih razmerah ni soditi, da bi lastniki ville hoteli te predmete vedno dajati v najem tujcem in da bi bili določili pohišje v villi v trajno rabo glavne stvari,

Višje dež. sodišče v Gr. je z odločbo z dne 21. jan. 1891, št. 1122 zavrglo pritožbo C-ovo proti prvosodnemu odloku ter ta odlok potrdilo iz njegovih razlogov.

Izvenredni revizijski rekurz C-ov je najvišje sodišče z odločbo z dne 24. marcija 1891, št. 3342 zavrglo glede na to, da tu ni uporabiti dv. dekr. z dné 15. febr. 1833, št. 2593 zb. pr. zak., nego to, če se je odbila zahteva, naj se izločijo eksekucijski predmeti, prilega se popolnem pojmu o premičnih pritiklinah stavb, pojmu, kateri je uveden v § 292. in 294. obč. drž. zak., po njem umevati je za pritikline le tiste stvari, katere so določene v trajno rabo pri stavbi kot celoti, katere naj torej stalno služijo objektivnim koristim glavne stvari, nikdar pa ne tistih predmetov, katere je tačasni lastnik stavbe vanje postavil v ta namen. da bi jih on sam ali najemniki rabili v svoje individualne potrebe.*)

d) Na pozivno tožbo se lahko določi pri sodišči na deželi obravnavni narok in tega odloka potem pri naroku ni moči več izpodbijati. Stroški preložitve tega naroka zadenejo toženca.

Ivan M. je vložil pri okr. sodišči v Kr. proti Luki K. pozivno tožbo zaradi nameravane stavbe in sodišče je v obravnavo te tožbe določilo narok. Pri tem naroku pobijal je toženec tožbeni odlok, češ, da je po §§ 68., 69. in 70. obč. sod. r. pozivno tožbo vročiti pozvancu na odgovor v propisanem roku.

Okr. sodišče je, rešujoč obravnavni zapisnik, vnovič določilo narok za obravnavo, ugovarjajočega toženca pa obsodilo v povračilo tožiteljevih stroškov iz nastopnih razlogov: Po § 15. obč. sod. r. in resol. z dne 11. sept. 1784, št. 335 lit. e) zb. pr. zak. je na deželi postopati ustno, razun, kakor velewa napominana resolucija, če se obe stranki izrecno zjedinita za pismeno postopanje. Propisi VIII. poglavja obč. sod. r. o pozivnem postopanju pa ne ustanovljajo ni-

*) Podobno odločba najvišjega sodišča z dne 22. febr. 1817, št. 1840, Gl.-U. 6389. Pač pa so ognjišča, okna, kotli i. t. d. pritikline stavbe (odločbe z dne 24. jul. 1884, št. 8334, Gl.-U. 10114, z dne 3. jul. 1866, št. 6146, Gl.-U. 2534 in z dne 18. sept. 1873, št. 9180, Gl.-U. 5087), ako najemnik sam teh stvari ni priskrbel (odločba z dné 27. junija 1872, št. 5354, Gl.-U. 4640).

kake izjeme, nego je določilo § 69. obč. sod. r. umevati le za slučaj, če se pozivna tožba vloži pri sodišči, pred katerim je pismeno postopati; to izhaja sosebno iz tega, ker je v tem paragrafu naveden § 35. obč. sod. r., kateri velja zgolj za pismeno postopanje. Če bi bilo določbe VIII. poglavja obč. sod. r. tako umevati, da je postopanje tudi na deželi pismeno, onda bi gotovo zakonodavec s kako določbo to zapovedal, kar je storil gledé računskih pravnih z dv. dekr. z dne 19. novembra 1784. št. 368 zb. pr. zak. Ozirati pa se tudi ni na toženčev ugovor, da mora imeti 30 dnij za vložitev odgovora, ozir. da mora do naroka preteči 30 dnij od dné vročitve tožbe, kajti tukaj, kakor uže povedano, § 69. obč. sod. r. ni uporaben, nego je jedino le merodaven § 19. obč. sod. r. in dv. dekr. s 6. okt. 1783, št. 197^d zb. pr. zak., a po teh določbah naj sodnik določi narok po svoji previdnosti. Stroške preložitve bilo je tožitelju prisoditi, kajti po § 15. zak. z dne 16. maj. 1874, št. 69 drž. zak. naložiti je stroške tisti stranki, katera zakrivi preložitev; tu pa je gledé na to, da je odlok, s katerim se je določil prvi narok, postal pravomočen, da torej toženec ni mogel drugega storiti, nego na pozivno tožbo odgovoriti ali pa pozvano tožbo vložiti, — toženec sam zakrivil preložitev, ker ni storil ni tega ni onega.

Na toženčev rekurz je višje dež. sodišče v Gr. odlok okr. sodišča potrdilo iz nastopnih razlogov: Odlok okr. sodišča, s katerim se je na pozivno tožbo določil prvi narok, postal je pravomočen in zato nikakor ne gré, da bi toženec šele pri naroku obrazložil svojo pritožbo proti načinu rešila. V tem odloku tudi ni ničnosti, da bi se zaradi nje uničil, ker se toženec pravočasno ni pritožil. Na prvi narok je pa nadalje uporabna določba § 15. zak. z dne 16. majnika 1874, št. 69 drž. zak., in torej je toženec, ki je prouzročil preložitev, zavezan povrniti dotične stroške tožitelju. In naposled toženec s tem, da do prvega naroka od vročitve tožbe računši ni preteklo 30 dnij, ni prikrajšan v svojih pravicah, osobito zategadelj ne, ker je drugi narok določil se tako narazen, da tožencu od vročitve tožbe pa do tega naroka ostaje več nego 30 dnij.

e) Pozvana tožba more biti le „*actio confessoria*“, a nikdar „*actio negatoria*“.

Ivan M. v Kr. je nameraval na svoji parceli 306 kat. obč. Kr. staviti novo poslopje. Pri stavbinskem ogledu se je Luka K. kot lastnik in posestnik sosedne parcele 307 protivil tej stavbi, in na to je občinski urad napotil stranki na pravno pot. Ivan M. vložil potem proti Luki K. pozivno tožbo in Luka K. jej odgovori s sumarno pozvano tožbo in sicer s tožbo negatorno. V tej pozvani tožbi trdi, da si stavitelj z nameravano stavbo prisvaja poleg drugih služnostij tudi služnost, da bode raz streho stavbe kap bil in da se bode sneg podiral na njegovo parcelo 307 in da se bodo okna odpirala v ozračje te parcele. Toženec je poleg drugega tudi ugovarjal, da na pozivno tožbo ni moči odgovarjati z »*actio negatoria*«, nego samo z »*actio confessoria*«.

Okrajno sodišče v Kr. je po dognanem dokazu z zvedenci tožbeno zahtevo odbilo iz teh-le razlogov: Napačna je toženčeva trditev, da more pozvana tožba biti le »*actio confessoria*«. Ugovori proti nameravani stavbi imajo lahko podlogo tudi v prostosti lastninske pravice, ker sme stavitelj stavbo le tako staviti, da ne sega v pravice — torej tudi ne v lastnino — drugih (§ 364. obč. drž. zak.). Občni sodni red pa ne propisuje, da bi sosed novi stavbi le tedaj smel upirati se, ako stavitelj sega v njegove služnostne pravice, nego v § 72. sploh določa, da se stavbe sme braniti vsakdor, komur se ž njo kratijo pravice, — pravice torej sploh, zato tudi lastninske pravice. In uprav prostost lastninske pravice tožiteljeve je temelj tej pravdi in to svojo pravico brani tožitelj proti nameravani stavbi. — Vender pa je bilo tožbeno zahtevo odbiti, ker se dokaz z zvedenci ni posrečil. (Navajanje dotičnih razlogov bi bilo tukaj brez pomena.).

Višje dež. sodišče v Gr. je z odločbo z dne 20. majnika 1891, št. 2900, rzsodbo prve instance potrdilo iz nastopnih razlogov: Po naravi stvari same je pozvanemu tožitelju dolžnost v pozvani pravdi dokazati, da mu pristojajo uže sedaj pravice proti nameravani stavbi. Tej dolžnosti pa tožiteljevo sklicevanje na prostost svoje lastnine nikakor ne zadošča, ker tožiteljevi prostosti lastnine se protivi jednako vredna toženčeva prostost, da s svojo lastnino poljubno razpolaga, in bi moral torej tožitelj dokazati, da

je pridobil pravice, utešnjujoče toženčevo lastnino. Iz tega pa izhaja, da pozvana tožba ne more nikdar biti negatorna servitutna tožba, ker nje ni moči smatrati za »provedenje pravic, pristojećih proti stavbi«; da je torej zavriniti zahtevo le-té negatorne kot pozvane tožbe, ne da bi se nadalje razmotrivalo, si li toženec z nameravano stavbo res prisvaja v tožbi navedene služnostne pravice.

Kazensko pravo.

Zanimivejše rzsodbe v obrano zakona (§§. 33 in 292 kaz. pr. r.)

XIV.

K pojmu beračenja (§ 2, št. 1. zakona z dné 24. majnika 1885, št. 89 drž. zak.).

Okrajno sodišče na V. je z rzsodbo z dné 5. marcija 1891 šte. 296 spoznalo, da sta Anton J. in Anton Š. kriva prestópka po §. 2 št. 1. zakona z dné 24. majnika 1885, št. 89 drž. zak., ter obsodilo vsakega na 3 dni ostrega zapora z jednim postom ter v povračilo troškov kazenskega postopanja. Generalna prokuratura je zoper to rzsodbo vložila ničnostno pritožbo v obrano zakona in c. kr. najvišje in kasacijsko sodišče je tej pritožbi z rzsodbo z dné 29. majnika 1891 k št. 4872 spoznalo za pravo, da se je z rečeno rzsodbo kršil zakon v § 2, št. 1. zakona z dné 24. majnika 1885, št. 89 drž. zak., uničilo je vso rzsodbo ter stvar napotilo pred m. deleg. okrajno sodišče v Lj., da jo znova razpravlja in odloči.

Razlogi.

Rzsodba okrajnega sodišča, katere ni izpodbijala nobena stranka in je torej stopila v pravno moč, utemeljuje se zgol tako, da sta toženca dné 5. marcija 1891 beračila v kraji V. Natančnejega o stvarnem položaji ne pové rzsodba ničesar. Oba obtoženca je pred sodišče prišgala c. kr. žandarmarija, a iz njene ovadbe, katera se je pri obravnavi prečitala, izhaja, da sta obtoženca bila zategadelj prijeta, ker sta, imejoč poverilnico (ta je sedaj priložena k aktu) župnega urada na Igu, nabirala darove za podružnično cerkev in božjo pot na Kureščeku. Uže ovadba žandarmerije navaja, da se župno-uradna poverilnica nanaša na dovolitev za nabiranje, ka-

tero je podelila c. kr. dež. vlada v Lj. dné 1. decembra 1890, št. 13.704. Res je po glasu priloženega dopisa c. kr. dež. vlade za Kranjsko bila podeljena navedena dovolitev in legitimacija, katero je izdal župni urad na Igu, prilega se načinu nabiranja, kakeršno je določila deželna vlada v svojem razpisu. Ovadba žandarmarije pač poudarja, da ta obtoženca (Anton J. in Anton Š.) nista isti osebi, kateri navaja besedilo legitimacije, rekše cerkvena ključarja Josip J. in Anton P., ne poudarja pa, da se v dodatni pripomnji, katera se nahaja nad podpisom župnika Jakoba D. in katera očitvidno izhaja od roke župnikove, daje tudi obema obtožencema oblast, prevzemati doneske za cerkev. Na nobeno teh okolnosti ne ozira se okrajno sodišče, nobene ne uvažuje, pretresa in nobene ne dožene. Ker pa se je razpravljalo samo ob ovadbi žandarmarije, katera pač nekako kaže resnični položaj stvari, ker je torej bila ovadba jedina podloga razsodbi, zategadelj je misliti, da je sodišče opazilo v tem, oblastveno dovoljenem nabiranju doneskov za popravo cerkve po dotičnih poverjenikih obstoj prestopka beračenja po § 2, št. 1. zakona z dné 24. majnika 1884, št. 89 drž. zak. Zoper ta pravni nazor pa je na vso moč postaviti se. Uže v navadnem govoru pomenja beračiti toliko, kolikor prositi miloščine, to je darov za svoje življenje. Nabiranje darov za javne namene, n. pr. kakor tukaj za popravo cerkve, samo po sebi torej ne spada pod pojem beračenja, nego pod pojem neupravičenega nabiranja, ako se godi brez oblastvene dovolitve. Tu pa je oblastvo dovolilo nabiranje in v takem slučaju sodišče, ako dela po pravnem nazoru, kakeršen se tu pobija, ne uporablja več kazenskih zakonov, obrnenih proti beračenju, nego sodišče poseže na ta način v pravico, katera pristojna političnim oblastvom (glej minist. rozp. z dné 13. junija 1857, št. 4128, Maierhofer II. pag. 961), v pravico dovoljevati nabiranje za tuzemske katoliške cerkve. — Po vsem tem je torej izpodbijana razsodba nična po smislu § 281, št. 9 a) kaz. pr. r. Ker so okolnosti nepopolno dognane (§ 288, št. 3. kaz. pr. r.), zato je treba znova obravnavati stvar. K c. kr. m. deleg. okr. sodišča v Lj. se je stvar zategadelj napotila, ker je sodišče v kraji c. kr. pravdnštva, kateremu naj se da prilika, da sodeluje pri novi obravnavi.

Notarski shod.

(Dopis.)

Dné 28. junija t. l. zborovala je na Bledu kranjsko-štajersko-koroška skupina avstrijskega notarskega društva*) pod predsedstvom svojega načelnika dr. Frana Voka, c. kr. notarja v Ljubljani. Zborovanja udeležilo se je 20 notarjev ter 8 not. kandidatov in sicer 16 notarjev in 7 kandidatov iz Kranjske, 3 notarji in 1 kandidat iz Štajerske in 1 notar iz Koroške.

Dnevni red zborovanja obsegal je med važnejšimi točkami razgovor in sklepanje:

a) O posledkih omejene prisilne legalizacije po smislu zakona z dné 5. junija 1890, drž. zak. št. 109, za zemljeknjižne listine, tikajoče se vrednosti do 100 gld. av. v.

O tej točki vnel se je živahen daljši razgovor. Konstatovalo se je, da se je na Štajerskem in Koroškem, kjer sta deželna zbora za imenovani kronovini sprejela omejitev legalizacije, le malo premenilo glede legalizovanja pisem. Ljudje prihajajo slej ko prej k notarjem zaradi legalizovanja pisem, tikajočih se vrednosti pod 100 gld., katero notarji opravljajo brezplačno. Le malo listin je, katerih podpisi bi bili poverjeni po smislu novega zakona.

*) Avstrijsko notarsko društvo (Oesterreichischer Notarenverein), katero je ustanovil za celo Avstrijo nepozabni reorganizator avstrijskega notarijata dr. Leon Roncali l. 1881 (pri osnovalnem shodu v Pragi), šteje 1002 uda in je gotovo najštevilnejše pravniško društvo v Avstriji. Središče društvu je na Dunaji, deli se pa društvo po nadsodiških okrožjih na skupine, katerih vsaka ima svojega načelnika. — Smoter društvu je: vsestranski razvoj notarijata in pospeševanje duševnega ter materialnega prizadevanja notarskega stanu. V ta namen izdaja list »Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtsbarkeit in Oesterreich«, ki izhaja po jedenkrat na teden, prireja vsakoletne shode notarjev in kandidatov po skupinah v okrožjih nadsodišč in izvršuje svoje posle po zborih centralne deputacije na Dunaji in po glavnih zborih, veršelih se v večjih mestih Avstrije (letos v Krakovem). Posebno znamenit je po društvu ustanovljeni »penzijski zavod« (Pensionsinstitut), ki stoji na zdravi, trdni podlogi in kateremu smoter je proti primerni vstopnini in vsakoletnim doneskom zagotavljati notarjem in kandidatom penzije v starosti in onemoglosti ter penzije sirotam in udovam notarjev ter kandidatov. — Omenjati je obče zanimanje in lepo harmonijo vseh narodnostij v društvu. Sedanji društveni predsednik je dr. Stanisl. Poraj vitez Madejski, bivši c. kr. notar in sedaj c. kr. vseučiliški profesor ter uplivni član poljske delegacije v državnem zboru.

Glede Kranjske, v kateri napominani zakon zaradi odpora deželnozborske večine ni obveljal in katera torej v tem oziru ne kaže nikake premembe, sklenilo se je, da se bode, ako bi v letošnjem zborovanji deželnega zbora takozvana stranka »kmetskih prijateljev« zopet poskusila napad na prisilno legalizovanje, v odpor osnoval med notarji nekak agitacijski odbor, ki bode, kakor lansko leto, skušal zopet ugodno uplivati na večino deželnega zbora, da se v varnost javnega kredita vzdrži prisilno legalizovanje tudi za pisma, tikajoča se vrednosti do 100 gld., katera so na Kranjskem ogromna večina vseh pisem. Konstatovalo se je tudi, da vsi notarji na Kranjskem zastoj legalizujejo listine do vrednosti 100 gld.

b) Ob uvedbi prisilnega pristopa notarjev in not. kandidatov k penzijskemu zavodu notarskega društva.

Skupščina je v tem vprašanji gledé na to, da je večina notarjev in kandidatov na ta ali oni način zavarovana uže pri drugih zavarovalnih društvih, opustila misel na prisilno zavarovanje notarjev in kandidatov pri penzijskemu zavodu — sklenila pa je, da naprosi centralno deputacijo notarskega društva, naj dela na to, da se k notarskemu redu z dné 25. julija 1871, drž. zak. št. 75, izposluje določba, po kateri »pro futuro« vsak novoimenovani notar postane »eo ipso« član penzijskega zavoda ter mora prevzeti zanj dotične obvezanosti.

Vsakdor, kateremu srce bije za notarski stan in ki zna, kolikokrat se pripeti, da umrši notar zapustí udovo in sirote brez osigurane bodočnosti, ali kolikokrat se obdrže, notarskemu stanu v kvar, notarji, ki so po starosti ali iz drugih uzrokov onemogli, samo zaradi tega, ker bi drugače živeti ne mogli, tisti bode gotovo vesel pozdravljal ta važni korak za zboljšanje materijalnega stanja notarskega stanu in želeti je le, da storjeni sklep tudi zadobi življenje.

c) O sredstvih in potih, kako se pospešuj organizacija in materijalno stanje notarskih kandidatov.

Glede tega vprašanja sklenila je skupščina, kolikor se tiče organizacije, priporočati centralni deputaciji not. društva, da kolikor moči pospešuje zakonito organizacijo not. kandidatov in sicer na podlogi resolucije niževstrijskih not. kandidatov, predložene lansko leto shodu avstrijsko-solnograjske skupine v Solnogradu, resolucije, ki meri na to, da se po komornih okrožjih združijo

notarski kandidatje v »zbor notarskih kandidatov« (Notariatscandidatenversammlung), ki bi bil kot korporacija nekako sporedben notarski zbornici; v le-tej naj bi imeli notarski kandidatje, zastopani po odposlancih iz svoje sredine (odposlanci pa morajo biti uže izprašani in imeti najmanj dveletno notarsko prakso) posvetovalni glas. — Skrb zbor notarskih kandidatov bi bila dalje, da neguje stanovsko čast, čut vkupnosti in da pospešuje sploh stanovske koristi ter vzdržuje urejene odnošaje med notarji in kandidati glede službenega razmerja.

Želeti bi bilo v istini, da bi imel storjeni korak obilo uspeha, in da bi notar. kandidatje, ki sedaj po zakonu niti istih pravic nimajo, katerih uživajo obrtni in trgovski pomočniki, zadobili zakonito organizacijo, ki je dostojna njihovi izobraženosti, izkušenosti in važnosti za uspešen razvoj in ugled notarskega stanu.

Kar se tiče zboljšanja gmotnega stanja notarskih kandidatov, katero je manj ali bolj zavisno od dobre volje in naklonjenosti »chefov«, izrekla se je s strani notarskih kandidatov želja, da se notarji poslužujejo za koncept le kandidatov — juristov, a da opuščajo takozvane »routiniers«, s katerimi je marsikdor napravil uže žalostno izkušnjo in kateri postavijo, ako se jim posreči v tem ali onem kraji dospeti do nezavisne pozicije, največji kontingent za — zakotno pisarstvo.

Pri drugi točki dnevnega reda bil je razgovor tudi o bolniškem zavarovanji notarskih pomožnih delavcev ter izrekla se je uže često izražena graja, da se glede tega zavarovanja notarski, kakor tudi advokatski kandidatje stavijo v jedno vrsto s preprostim dninarjem. Ako je človek še tako poln demokratskega mišljenja, priznati mora, da to ravnanje ne pospešuje ugleda stanu, ki zgol duševno dela in kateremu je v državi zaupan važni posel javnega poverjevanja pravnih poslov. Glede notarskih kandidatov izrekla se je želja, da bi se za njih zavarovanje za bolezni skrbelo v penzijskem zavodu s predrugáčbo pravil v ta namen; glede drugih pomožnih delavcev pa naj bi se notarijat postavil na isto stopnjo s cesarskimi uradi, ki svojih pomožnih uradnikov (diurnistov) tudi ne zavarujejo.

Za kraj zborovanja bodoče leto določilo se je na povabilo dotične notarske komore mesto Ljubno na Gorenjem Štajerskem.

Po završenem zborovanji združil je banket v hôtelu »Mallner« na Bledu zbrane notarje in kandidate v veselo, živahno zabavo in pri tej se je nazdravljalo solidarnosti, vztrajnosti in lepši bodočnosti notarskega stanu; poslal se je tudi telegrafični pozdrav društvenemu predsedniku dr. Stanislavu vitezu Madejskemu.

V živahnem veselem razgovoru, kjer je bila dana prilika spoznavati svoje uradne tovariše, bodriti in vsposodbujati se k notranjemu odporu zoper mnogoštevilne napade na notarski stan, po krasni vožnji po jezeru, katero je sladilo improvizovano petje domačih pesmij, tekel je le prehitro čas na rajskem Bledu in marsikomur je pri odhodu bilo žal, da je tako brzo minol v prijetni družbi kolegov krasni dan v raju kranjske dežele.

Na veselo, mnogobrojno svidenje drugo leto v Ljubnem!

Književna poročila.

Mjesečnik pravničkoga društva u Zagrebu prinaša naslednje razprave v br. 5. za majnik mesec: Pravna narav komposesorata. Od dra. Hinkovića. — Imadu li se po § 953 ogz. pod vjerovnici, koji su se jur nalazili, kad je učinjeno darovanje, razumievati samo oni vjerovnici, koji imadu pravomočno već dosudjenu tražbinu; ter imadu li se razumievati pod izrazom skraćeni (vjerovnici) samo oni, koji nisu mogli proti dužniku voditi ovrhu do namirenja? Od A. Rušnova. — Zakon od 7. ramazana 1274 (1858) o zemljištnom posjedu. Od Lj. pl. F. — Opet nešto o dostavnicah. Od dra. Strižića. V br. 6. za junij mesec: Ovrha osuda austrijskih i ugarskih burzovnih obraničkih sudova u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji. Priobćio dr. A. Badaj. — Uredjenje vrednote (valute) III. — Zamjenik suspendiranoga, svrgnutoga ili preminuloga odvjetnika. Od dra. Hinkovića. — Zakon od 7. ramazana 1274 (1858) o zemljištnom posjedu: Piše Lj. pl. F. — V br. 7. za julij: Tko je vlastan pridružiti se postupku kaznenom kao privatni učestnik (§ 35 k. p.) ter potjerati kao takav privatno-pravne zahtjeve svoje eventualno in putem subsidiarne tužbe pod § 36 O p.? Da li to pravo pripada i nasljednikom povriedjenika poslje smrti njegove? Od X. — Bludnost po § 129 I. b) kz. Od dra. Hinkovića.

Statuta lingua croatica conscripta, ili: hrvatski pisani zakoni: vinodolski, poljički, vrbanski a donekle i svega Krčkega otoka, Kastavski, veprinački i trsatski. Uredili dr. Franjo Rački, dr. V. Jagić i dr. I. Crnčić. Zagreb 1890. 8° str. LXXXII. 265. Cena 3 glđ.

Izdala je to za pravno povest hrvatsko važno delo „jugoslavenska akademija znanosti in umjetnosti“ in to kot prvi del četrtega zvezka

histor. juridičnih spomenikov južnih Slovanov („Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium“.)

Četrti mednarodni kongres za kaznene zavode (držan meseca juna 1890 v Petrogradu). Napisao dr. Mil. Vesnić (ki je Srbijo zastopal na kongresu in pravosodnemu ministru podal izvestje, katero je tu posebe tiskano.) U Beogradu.

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. julija 1891.

— (Načrt kazenskega zakona) je znova predložil pravosodni minister grof Schönborn poslanski zbornici državnega zbora. Ta načrt ujema se povse z načrtom, ki ga je določil odsek za kazenski zakon na podlogi vladnega načrta iz prejšnje zakonodavne dobe. Poslanska zbornica je tudi uže imenovala člane v novi odsek, kateremu je načelnik dr. Herbst, a načelnikov namestnik dr. Ferjančič. Tudi ta odsek za kazenski zakon utegne se izreči permanentnim in tako je lahko, da se uže začetkom novega leta prične plenarno posvetovanje o tem načrtu.

— (Pravo za nujna pota.) V zakonodavni dobi zadnjega državnega zbora predlagalo se je v poslanski zbornici, naj se po zakonu uredi pravo za nujna pota. Posestnik zemljišča, katero tako leži, da je moči do njega samo po tujem zemljišči, bodi po smislu predloga upravičen, da sme zaradi pristopa k svojemu zemljišču rabiti proti odškodnini tuje zemljišče, in sicer, da zahteva, naj se mu podeli pravica pota ali pa prepusti potreben svet za napravo pota. Razun tega je tudi deželni kulturni svet gorenjeavstrijski poprosil pri c. kr. poljedelskem ministerstvu, naj se podobno, kakor to velja po gozdnem zakonu za gozdne pridelke, uredi tudi spravljanje poljskih in travniških pridelkov preko tujih zemljišč in doganjanje ali odganjanje živali na tujem svetu. Na vse to je v privatno-pravnem pogledu najprej poklicano c. kr. pravosodno ministerstvo sestavilo vprašalno polo z merodavnimi momenti ter jo doposlalo deželnim predsedstvom, da zadobe izjave deželnih odborov, kmetijskih in gozdnih društev ali tudi izjave posameznikov. Tako naj bi se na podlogi informacij iz posameznih dežel spoznalo, je li potreba in kakih določil bi bilo treba za pravo nujnih potov.

— (Zakon o vodi) je sklenil v prošlem meseci hrvatski sabor v Zagrebu. Zakon kompiluje v poglavitnem dotično avstrijsko in ogersko pravo. Vseučiliški profesor in član sabora dr. Spevec imel je o tem v „pravničkom društvu“ predavanje, katero je izišlo kot priloga zadnjemu „Mjesečniku“.

„Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga, člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld.

Uredništvo je v Ljubljani, štev. 8 na Bregu; upravnništvo pa na Križevniškem trgu štev. 7.

Naznanilo.

Zbirka obrazcev za slovensko uradovanje pri sodiščih. I. Obrazci k občnemu sodnemu redu, I. zvezek.

Ta knjiga, ki je izšla ravnokar, velja 1 gld. 40 kr. po pošti sprejeta pa 1 gld. 50 kr.

Anton Levec,
c. kr. sodni pristav v Ljubljani.

Kazensko-pravdni red

z dne 23. maja 1873 šte. 119 državnega zakonika

z dodanim

zvršitvenim propisom

in

drugimi zakoni in ukazi kazenski
postopek zadevajočimi.

I. natis. Izdalo društvo „Pravnik“ v Ljubljani
Natisnila in založila „Národna Tiskarna“.

Dobiti je v „Národni Tiskarni“ v Ljubljani.
Cena elegantno vezani knjigi za člane društva „Pravnik“ je
2 gld. 50 kr., za nečlane 2 gld. 80 kr., s pošto 15 kr. več.

